

دکتر بدرالزمان قریب

پژوهش‌های ایرانی باستان و میانه

مجموعه مقالات

به کوشش
محمد شکری فومشی

انتشارات طبری

۱۳۸۶

سرشناسه	: قریب، بدرالزمان، ۱۳۰۸-
عنوان و پدیدآور	: پژوهش‌های ایرانی باستان و میانه: مجموعه مقالات / بدرالزمان قریب؛ به کوشش محمد شکری فومشی.
مشخصات نشر	: تهران: طهوری، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۳، 41 ص.: مصور.
شابک	: 978-964-6414-75-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
موضوع	: زبان‌های ایرانی میانه.
موضوع	: زبان‌های ایرانی.
موضوع	: فارسی باستان.
موضوع	: زبان سفیدی.
شناسه افزوده	: شکری فومشی، محمد، ۱۳۵۰ - گردآورنده
رده‌بندی کنگره	: ۴پ ۴ق/۱۶۰۲ PIR
رده‌بندی دیویی	: ۴۱۰/۰۱
شماره کتابخانه ملی	: ۴۹۳۸۳-۸۵

آژنات لمری

شماره ۱۳۳۸، خیابان انقلاب، صندوق پستی ۱۶۴۸-۱۳۱۳۵

تلفن ۶۶۳۰۶۳۳۰-۶۶۴۰۶۶۳۰ فکس ۶۶۴۸۰۰۱۸

پژوهش‌های ایرانی باستان و میانه

مجموعه مقالات

دکتر بدرالزمان قریب

به کوشش محمد شکری فومشی

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۶

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

چاپ افس: گلشن

صحافی: ایرانمهر

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۱۴-۷۵-۴ ISBN 978-964-6414-75-4

حقوق چاپ و نشر برای انتشارات طهوری محفوظ است

فهرست مطالب

- ۷ اشاره ویراستار
- ۹ استاد بدرالزمان قریب و آثارش
۱. مقالات فارسی
- ۱۷ ۱.۱. فارسی باستان و میانه
- ۱۹ ۱.۱.۱ کتیبه جدید خشیارشا
- نشریه انجمن فرهنگ ایران باستان، س ۵، ش ۱، ۱۳۴۶، ص ۳۱-۱۴.
- ۲۳ ۲.۱.۱ کتیبه تازه یافته خط میخی منسوب به خشیارشا
- مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، س ۱۶، ش ۱-۲، ۱۳۴۷، ص ۲۸-۱.
- ۴۷ ۳.۱.۱ ماهیار نوابی و سنگ نبشته بغستان (بیستون)
- دریادنامه دکتر ماهیار نوابی منتشر خواهد شد.
- ۵۳ ۴.۱.۱ آپادانا: ایوان
- جشن نامه استاد دکتر محمد خوانساری، به کوشش فرهنگستان زبان و ادب فارسی، زیر نظر حسن حبیبی، تهران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛ نشر آثار، ۱۳۸۴، ص ۴۴۷-۴۳۷.
- ۶۱ ۵.۱.۱ کتیبه ای به خط پهلوی در چین
- مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، س ۱۴، ش ۱، ۱۳۴۵-۴۶، ص ۷۶-۷۰.
- ۶۷ ۲.۱. دستور تاریخی و گویش
- ۶۹ ۱.۲.۱ تأثیر قانون بار تلمه بر ساختار فعل های زبان فارسی
- زبان های ایرانی (ضمیمه نامه فرهنگستان)، ج ۱، ش ۱، ۱۳۸۴، ص ۲۵-۴.

- ۸۹ ۲.۲.۱ تحول وجه تمنایی به ماضی استمراری در زبان‌های ایرانی
یادنامه دکتر احمد تفضلی، به کوشش علی اشرف صادقی، تهران، ۱۳۷۹، ص ۲۴۵-۲۷۸.
- ۱۲۱ ۳.۲.۱ تاریخچه گویش‌شناسی در ایران
مجموعه مقالات نخستین هم‌اندیشی گویش‌شناسی ایران، به کوشش حسن رضایی
باغبیدی، تهران، ۱۳۸۱، ص ۴۷۳-۴۸۴.
- ۱۳۷ ۳.۱ مانویت
۱۳۹ ۱.۳.۱ سخنی درباره منوهمد روشن (بهمن روشن)
نامه فرهنگستان، س ۲، ش ۴، شماره پیاپی ۸، ۱۳۷۵، ص ۱۶-۶.
- ۱۴۹ ۲.۳.۱ هفته در ایران قدیم. پژوهشی در هفت پیکر نظامی و نوشته‌های مانوی
نامه فرهنگستان، س ۳، ش ۴، شماره پیاپی ۱۲، ۱۳۷۶، ص ۳۹-۱۱.
- ۱۷۷ ۳.۳.۱ خدای دین مزدیسنان در یک متن مانوی
نامه فرهنگستان، س ۴، ش ۲، شماره پیاپی ۱۴، ۱۳۷۷، ص ۲۶-۲۱.
- ۱۸۳ ۴.۳.۱ عدد پنج در اسطوره مانی
سروش پیر مغان. یادنامه جمشید سروشیان، به کوشش کتابیون مزدپور، تهران، ۱۳۸۱،
ص ۵-۱.
- ۱۸۹ ۴.۱ به بهانه جشن و سفر
۱۹۱ ۱.۴.۱ نوروز؛ جشن بازگشت به زندگی، جشن آفرینش و جشن تجلی عناصر فرهنگ مدنی
مجموعه مقالات نخستین همایش نوروز، تهران، ۱۳۷۹، ص ۷۲-۵۹.
- ۲۰۳ ۲.۴.۱ سفر علمی سن پترزبورگ (۲۹ اردیبهشت - ۸ خرداد ۱۳۸۲/۱۹-۲۹ مه ۲۰۰۳) ۲۰۳
نامه فرهنگستان، س ۶، ش ۲، شماره پیاپی ۲۲، ۱۳۸۲، ص ۲۳۷-۲۲۷.

2. English Articles

2.1. Old Persian

A Newly Found Old Persian Inscription
Iranica Antiqua VIII, 1968, pp. 54-69.

11

2.2. Manichaeism

The Importance of the Numbers in Manichaean Mythology(1)
Nome-ye Iran-e Bastan 1/2, 2001-2002, pp. 15-23.

33

اشاره ویراستار

کتاب حاضر، مشتمل بر جستارها و مقاله‌ها، نتیجه چهار دهه تحقیقات استاد دکتر بدرالزمان قریب در حوزه زبان‌های ایرانی باستان و میانه و نیز کیش مانوی است. این مجموعه ۱۳ مقاله فارسی، دو مقاله انگلیسی و نیز گزارش یک سفر علمی (به سن پترزبورگ) را در خود جای داده است. اگرچه دو مقاله «وجوه مشترک فارسی باستان و سغدی» (به انگلیسی، در یادنامه ژان دومناش ۱۹۷۴) و «عیسی از دیدگاه مانی» (چپستا ۱۳۶۹)، مطابق با نظر استاد، در این مجموعه منتشر نشده، با این حال، مجموعه حاضر و مجموعه مطالعات سغدی را باید کامل‌ترین مجموعه مقالات استاد قریب در نظر بگیریم. مقاله «ماهیار نوابی و سنگ نبشته بغستان (بیستون)» (۳.۱.۱) برای نخستین بار منتشر می‌شود و دو مقاله «کتاب جدید خشیارشا» (۱.۱.۱) و «اهمیت اعداد در اسطوره مانوی» (۲.۲ به انگلیسی)، در اصل دو سخنرانی ایشان به ترتیب در انجمن فرهنگ ایران باستان (تهران ۱۳۴۶) و سی و پنجمین کنگره بین‌المللی مطالعات آسیایی و شمال آفریقا (مونترال ۲۰۰۰) هستند.

قدیم‌ترین مقالات این مجموعه نخستین بار طی سال‌های ۴۶-۱۳۴۵ و جدیدترین آنها در سال ۱۳۸۴ منتشر شده است. در اینجا مقالات، نه براساس تقدم و تأخر سال انتشار، که براساس موضوع رده‌بندی شده‌اند، چرا که دستیابی آسان به مفاهیم اصلی راه را برای تحقیقات هموارتر می‌کند. این مجموعه، اکنون، با تجدیدنظر منتشر می‌شود: تا آنجا که امکان داشت، مطابق با نظر استاد، هم برخی از نکات حذف یا اضافه شدند و هم بعضی از عبارات یا واژگان تغییر کردند. کوشیدیم سبک انشاء استاد دست ناخورده حفظ شود، اما به دلایل متعدد در بسیاری از موارد ناگزیر به گریز شدیم. در پی آن، برخی از واژگان و اصطلاحات را تغییر دادیم و با بازبینی ارجاعات، به اصلاح سهویاتی پرداختیم که در چاپ نخست رخ داده بود. ویراستار کلیه واژگان مشکوک به سهویات چاپی را بررسی کرده است تا متنی که در اختیار پژوهشگران و دانشجویان قرار می‌گیرد

حدالمقدور پیراسته از سهویات این چنینی باشد. کلیه تغییراتی که از جانب ویراستار صورت گرفت، سرانجام تنها با تأیید استاد اِعمال شد. دو مقاله انگلیسی، افست شده است. خواننده متخصّص پس از مقایسه چاپ نخست مقالات و ویراستِ حاضر به آسانی در خواهد یافت که مؤلف و ویراستار برای ارتقا بخشیدن به کیفیت این مجموعه چه رنجی را بر خود هموار کرده‌اند.

ویراستار قدرشناسی عمیق و سپاسگزاری ویژه خود را تقدیم مدیر انتشارات طه‌وری، جناب آقای احمد رضا طه‌وری، می‌کند که اجازه دادند این مجموعه مقالات جزء انتشارات این مؤسسه انتشاراتی قرار گیرد و به نحو مطلوب و شایسته منتشر شود. از این که می‌بینم بسیاری از دانشمندان، پژوهشگران، دانشجویان و علاقه‌مندان به مطالعات ایرانی باستان از این پس می‌توانند از مطالعه این مجموعه مهم بهره ببرند خرسندم.

محمد شکری فومشی

تهران - ۱۳۸۴